

DIMITRIJ ANDRUSOV, JÁN BYSTRICKÝ

O VÝZNAMĚ SUBHERCYNskej FÁZY VRÁSNENIA V ZÁPADNÝCH KARPATOCH

(Ruské a nemecké resumé)

Posledné výskumy v bradlovom pásme vedú k záveru, že hlavná fáza vrásnenia sa tu odohrala medzi spodným turónom a stredným senónom (santón). Išlo by tu teda o tzv. subhercynskú fázu vrásnenia. Do oblasti bradlového pásma vnikli tiež elementy, ktoré sú viacej (manínske pásmo) alebo menej (subtatranské elementy) včlenené do bradlového pásma. Birkenmajer (1958) predpokladá, že ich nasunutie nebolo súčasné s presunovaním príkrovov pieninských sérií, ale nastalo v dobe laramského vrásnenia. Avšak pomery v bradlovom pásme v Považí nasvedčujú tomu, že presunovanie manínskej jednotky na pienidné bolo iste udalosťou, ktorá nastala za subhercynskej fázy, a nasunovanie subtatranských jednotiek na bradlové pásmo nastalo pravdepodobne tiež v tej istej dobe.

Nové výskumy v oblasti Centrálnych Západných Karpát na strednom a západnom Slovensku ukázali, že série tvoriace tu príkrovy končia albom a cenomanom (Kantorová—Andrusov 1958), takže je jasné, že tu nemohlo ísť o predsenonmanskú (austrickú) fázu, ale o fázu pocenomanskú. Transgresívne uloženie senónu Brezovského pohoria na nedzovskej kryhe jedného z vyšších subtatranských elementov a nedostatok senónskej série medzi príkrovmi prilahlej časti Malých Karpát viedli už dávnejšie (Andrusov 1930) k názoru, že presunovanie príkrovov sa tu skončilo pred transgresiou senónu (azda spodného). Avšak pre územie stredného Slovenska nebolo doteraz možné zistiť, či sa tu presunovanie príkrovov ukončilo už pred senónom alebo až po senóne a pred eocénom. Výskyty vrchnej kriedy paleontologicky doložené boli doteraz známe len z Upoňského pohoria v Maďarsku a kriedový vek vrstiev nachodiacich sa severnejšie (Rudabanské pohorie v Maďarsku, okolie Drieňovca na Slovensku), počítaný k senónu nie je ani nateraz paleontologicky doložený. Vrchnokriedový vek niektorých vrstiev stredného Slovenska (Dobšinská ľadová jaskyňa) predpokladaný niektorými autormi

(Kettner 1951, Maheľ 1957) je celkom nedoložený. Pravdepodobne tu ide o paleogén.

Nové výskumy Bystrického (1959) dokázali, že vrchná krieda je vyvinutá i na strednom Slovensku, ale inde, než sa doteraz predpokladalo. Západne od Šumiaca na Horehroní na kopci Čertež sa vyskytujú vápenité brekcie, zlepenca a piesčité vápence, s ktorými sú združené organogénne, najmä rádiolitové vápence. Rádiolity nie sú dobre zachované, avšak bolo možné stanoviť ich príslušnosť k rodom *Durania*, *Radiolites* a *Distefanella*. Tým je patričnosť vápencov k vyššej kriede preukázaná. Je pravdepodobné, že tu ide ako v Brezovskom pohorí o senón. Uvedené súvrstvie leží na rôznych oddieloch triasu a na liase, ktoré patria podľa Bystrického k mezozoiku pásma Muránskeho krasu. Toto mezozoikum sa na severe tektonicky stýka s metamorfovanou sériou obalu kryštalinika Kráľovej hole. Je zrejmé, že transgresia senónu tu nastala po veľkých presunoch v oblasti Centrálnych Západných Karpát stredného Slovenska.

Význam senónu na Horehroní je dôkazom, že Centrálna Západná Karpaty neboli v senóne veľkým ostrovom, ale boli v značnej miere zaplavené senónskym morom. Nedostatok výskytu senónu v podloží paleogénu skoro na celom území stredného Slovenska treba teda vysvetliť účinkom najmä predpaleogénnej erózie.

Týmito konštatovaniami sa podarilo zistiť, že fáza vrásnenia, ktorá sa v minulosti označovala ako subatranská fáza (Matějka—Andrusov 1931), zodpovedá s istou presnosťou subhercynskej fáze (Stille). Bola najdôležitejšou fázou vzniku príkrovov v Centrálnych Západných Karpatoch a v bradlovom pásme. Za mladších fáz vrásnenia, včítane fázy laramskej v príslušnej oblasti Karpát tektonické príkrovy už nevznikli.

LITERATÚRA — ЛИТЕРАТУРА — SCHRIFTTUM

Andrusov D., 1930: Příspěvek k poznání tektoniky a paleogeografie severozápadních Karpat. Sbor. Stát. geol. ústavu IX, Praha. — Birkenmajer K., 1958: Przewodnik geologiczny po pieniskim pasie skałowym. Warszawa. — Bystrický J., 1959: Príspevok ku stratigrafii muránskeho mezozoika. Geol. práce XX, Bratislava. — Kettner R., 1951: O formaci patrně gosauského stáří poblíže stanice Dobšinská ladová jaskyňa na Slovensku. Věst. Král. čes. spol. nauk, Praha. — Maheľ M., 1957: Geológia Stratenskej hornatiny. Geol. práce 48a, Bratislava. — Matějka A.—Andrusov D., 1931: Aperçu de la géologie des Carpathes occidentales etc. Knih. Stát. geol. ústavu 13, Praha.

Recenzoval G. Gorek

Geologické laboratórium Slovenskej akadémie vied
a Geologický ústav D. Štúra,
Bratislava

О ЗНАЧЕНИИ СУБГЕРЦИНСКОЙ ФАЗЫ СКЛАДЧАТОСТИ
В ЗАПАДНЫХ КАРПАТАХ

Новые исследования показали, что главную фазу складчатости, которая была причиной возникновения покровов в зоне утесов, нужно относить к субгерцинской складчатости, т. е. движения тут произошли между нижним туроном и средним сеномом. В средней Словакии в области центральных западных Карпат в субатлантических покровах был недавно найден сеноман, а в долине Грона Быстрицкий нашел конгломераты и радиолитовые известняки сенонского возраста. Сенон лежит трансгрессивно гл. обр. на триасе Муранской зоны и явственно моложе, чем большие надвиги центральной Словакии. Так как и в западной Словакии сенон лежит трансгрессивно на самом высоком субатлантическом покрове, авторы приходят к заключению, что все больше покровы области центральных западных Карпат и зоны утесов образовались при субгерцинской фазе складчатости.

Перевод со словацкого Д. Андрусав

*Геологическая лаборатория
Словацкой Академии Наук
и Геологический институт им. Диониза Штура,
Братислава*

DIMITRIJ ANDRUSOV, JÁN BYSTRICKÝ

ÜBER DIE BEDEUTUNG DER SUBHERCYNISCHEN
FALTUNGSPHASE IM GEBIETE DER WESTKARPATEN

Durch neue Forschungen wurde erwiesen, daß die Hauptfaltungsphase, welche die Ursache der Deckenbildung in der Klippenzone war, zur subhercynischen Faltung gehört, da die Bewegungen sich hier zwischen dem unteren Turon und mittleren Senon abspielten. In der Mittelslowakei wurde in der Region der Zentralen Westkarpaten in den subatlantischen Decken unlängst Cenoman gefunden und im Tal des Flusses Hron fand Bystrický Konglomerate und Radiolitenkalke senonischen Alters. Senon liegt transgressiv der Trias der Muráň-Zone auf und ist offensichtlich jünger als die großen Überschiebungen der Mittelslowakei. Da auch in der Westslowakei Senon transgressiv auf der höchsten subatlantischen Decke liegt, gelangten die Autoren zur Ansicht, daß die großen Decken der Region der Zentralen Westkarpaten und der Klippenzone sich in der subhercynischen Faltungsphase gebildet haben.

Übersetzt von V. Dlačová

*Geologisches Laboratorium der Slowakischen Akademie
der Wissenschaften und Geologisches Institut D. Štúr's,
Bratislava*